

ÚJLENGYEL

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

KUSTÁR ROZÁLIA

régész – muzeológus

régészeti örökségvédelmi és muzeológiai szakértő

2019. október

TARTALOM

I. Bevezető

II. Újlengyel közigazgatási területének régészeti kutatása

II. 1. Régészeti lelőhelyek Újlengyel területén

II.2. Régészeti érdekű területek Újlengyel közigazgatási határában

II. 3. Régészeti lelőhelyek Újlengyel területén - Történeti áttekintés

III. A településrendezési tervben előirányzott változtatások régészeti vonatkozásai és örökségvédelmi javaslattétel

IV. Újlengyel közigazgatási határában lévő régészeti lelőhelyek megóvása - összefoglalás

V. Irodalmi hivatkozások

VI. Nyilatkozat

MELLÉKLETEK

1. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek Újlengyel bel- és külterületén
2. Régészeti lelőhelyek Újlengyel bel- és külterületén - térképdokumentáció
3. Régészeti lelőhelyek Újlengyel bel- és külterületén - fotódokumentáció
4. Archív térképek

I. BEVEZETŐ

A régészeti lelőhelyek és a műemlékek kulturális, történeti környezetünk részei, ezért a terület-, település- és tájfejlesztéssel valamint a terület- és településrendezéssel kapcsolatos beruházások tervezését a kulturális örökség védelmével összhangban kell végezni. A településfejlesztési koncepció, a településrendezési tervek és a helyi építési szabályzat elkészítésénél, ill. módosításánál a *kulturális örökség védelméről* szóló, többször módosított **2001. évi LXIV. törvény** (a továbbiakban: Kötv.) előírásait kell figyelembe venni, amelynek hatálya a műemlékekre és a régészeti emlékekre egyaránt kiterjed.

A 2001. évi LXIV. törvényhez kapcsolódóan 2018. május 10-én lépett hatályba a **Kormány 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelete a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról** (Magyar Közlöny• 2018. évi 52. szám). A rendelet hatálya az 1. § alapján kiterjed

a) a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvényben (a továbbiakban: Kötv.) meghatározott, a régészeti örökség, a műemléki érték és a kulturális javak védelmével kapcsolatos feladatok tekintetében hatáskörrel rendelkező hatóságokra és feladatkörrel rendelkező intézményekre, szervezetekre és szervekre, valamint azok eljárásaira,

b) a kulturális örökség védelmével kapcsolatos nyilvántartásra vonatkozó szabályokra,

c) a nyilvántartott régészeti lelőhely és a nyilvántartott műemléki érték védetté nyilvánításának szabályaira,

d) a régészeti örökség felderítésének és kutatásának követelményeire, a régészeti feltárás és a nagyberuházásokkal kapcsolatos régészeti feladatellátás szabályaira, a régészeti lelőhely és a lelet megtalálójának anyagi elismerésének szabályaira,

e) a műemléki érték felderítésével és a védett műemléki érték kutatásával, továbbá védelmével kapcsolatos követelményekre és szabályokra, valamint

f) a kulturális javak védelmével kapcsolatos szabályokra

A 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 3. § rendelkezik arról, hogy a Kormány a kulturális örökség védelmével kapcsolatos hatósági feladatok ellátására örökségvédelmi feladatkörében

a) örökségvédelmi hatóságként az illetékes járási hivatalt

b) a járási hivatalok örökségvédelmi hatósági feladatellátásának törvényességi, szakszerűségi ellenőrzésére és az e rendeletben meghatározott hatósági feladatokra örökségvédelmi hatóságként, valamint a hatóságnak az általános közigazgatási rendtartásról

szóló 2016. évi CL. törvény szerinti felügyeleti szerveként országos illetékességgel Budapest Főváros Kormányhivatalát;

c) a Kötv. 71. § (1) bekezdésében foglalt nyilvántartásokat vezető hatóságként országos illetékességi területtel a minisztert (a továbbiakban: nyilvántartást vezető hatóság);

d) a Kötv.-ben és az e rendeletben meghatározott feladatok tekintetében a kulturális javak hatóságaként országos illetékességi területtel a minisztert (a továbbiakban: kulturális javak hatósága) jelöli ki /3. § (1)/;

A Kötv. szerinti, jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv a Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság. /3. § (3)/.

*

A Kormány 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 83. § értelmében az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze elkészítése során az alábbiak az irányadók:

(1) Az örökségvédelmi hatástanulmányt

a) a Kötv. 85/A. §-ában meghatározott esetekben a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében, települési örökségvédelmi hatástanulmányként (a továbbiakban: települési örökségvédelmi hatástanulmány) a 14. melléklet szerinti tartalommal a (2) bekezdés a)–c) pontja alapján,

b) a 87. § (4) bekezdésében meghatározott esetekben az engedély iránti kérelmet benyújtónak döntéselőkészítő örökségvédelmi hatástanulmányként a 15. melléklet szerinti tartalommal a (2) bekezdés d) pontja alapján kell elkészíttetni.

(3) Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze a 14. és 15. mellékletben meghatározott tartalmi elemek közül a régészeti örökség tárgykörével foglalkozó tartalmi elemek összessége.

A 84. § értelmében (1) A települési örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséről a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz és a településképi rendelet készíttetője köteles gondoskodni.

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult

a) az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő,

b) a helyi építési szabályzat kidolgozása során a gyűjtőterületén érintett régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárássra alkalmas nap alatt végzi el.

*

Az elkészült hatástanulmányt az alapidokumentáció készítője köteles benyújtani az illetékes hatósághoz (Érdi Járási Hivatal Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály; 1052 Budapest, Városház u. 7., tel. (1) 485-6969; jarasihivatal.erd@pest.gov.hu).

A 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 87. § (1) értelmében a szakhatóságként eljáró vagy örökségvédelmi szakkérdést vizsgáló hatóság a nyilvántartott régészeti lelőhelyet, a régészeti védőövezetet, a nyilvántartott műemléki értéket, a műemléket, a műemléki környezetet, a műemléki jelentőségű területet, a történeti tájat és világörökségi helyszínt vagy világörökségi területet érintő ügyben a 88. és 89. §-ban meghatározott szempontok alapján vizsgálja, hogy a tervezett tevékenység megfelel-e a Kötv.-ben és a rendeletben meghatározott követelményeknek. (2) A hatóság szakhatóságként vagy szakkérdés vizsgálata során a nyilvántartott régészeti lelőhelyet, a régészeti védőövezetet, a nyilvántartott műemléki értéket, a műemléket, a műemléki környezetet, a műemléki jelentőségű területet, a történeti tájat és világörökségi helyszínt vagy világörökségi területet érintő ügyben az ügyfélnek az eljárás megindítása előtt benyújtott kérelmére kiadott előzetes szakhatósági állásfoglalása a kibocsátásától számított hat hónapig használható fel.

*

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére. Ha bármilyen tevékenység során váratlan régészeti emlék, illetőleg lelet kerül elő, a felfedező (kivitelező, beruházó) köteles a tevékenységet azonnal abbahagyni, és értesíteni az Érdi Járási Hivatal Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztályát; 1052 Budapest, Városház u. 7., tel. (1) 485-6969; jarasihivatal.erd@pest.gov.hu), és a területileg illetékes múzeumot (Jelen esetben: **Ferenczy Múzeumi Centrum** (2000, Szentendre, Fő tér 2-5.), email: info@muzeumicentrum.hu, telefon: +36 20 779 6657)

Jelen munkát a „szerzői jogról” szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogi védelem illeti meg. A közölt adatok szerződéstől eltérő célra való felhasználása, a régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatok nyilvánosságra hozatala vagy továbbadása csak a szerző engedélyével, a 17/2002. (VI. 21.) NKÖM rendelet 7. §, valamint a 47/2001. (III. 27.) Korm. rend. szabályai szerint történhet.

II. ÚJLENGYEL KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉNEK RÉGÉSZETI KUTATÁSA

A mai település az egykori Vátya pusztán a 19. század 2. felében jött létre, előbb tanyagazdaságok majd tudatos telepítési program keretében alakult ki lakott területe.

A régészeti kutatásokról szintén ebből az időből van adatunk: Kada Elek 1909-ben közölte a Vátya pusztán feltárt urnatemető anyagát, mely nyomán Gordon Childe a bronzkor egyik kultúráját Vátya-kultúrának nevezte el. A megye monográfiájában kapunk adatot római pénzlelet előkerüléséről is a puszta határában. Történeti forrásokból van adatunk az egykori Vátya középkori településre, ezek közlése szintén a 19. század végén megtörtént. A leletek/lelőhelyek értékelését azonban nagyban nehezíti, hogy a Lengyel Zoltán által szerveztett település hálából 1907-ben a Lengyelfalva nevet vette fel és egészen 1946-ig Újhartyán közigazgatási határához tartozott, így a Vátya / Lengyelfalva településről származó leletek több néven szerepelhetnek a nyilvántartásokban, illetve hogy a II. világháború során a vatyai bronzkori temető leletanyaga is elpusztult.

A későbbiek során Az M5-ös autópálya előkészítő munkálatai során az M5 autópályát és a 4. sz. főutat összekötő 405. sz. főút építése kapcsán 1994-ben került sor Dinnyés István régész vezetésével a település belterületétől északra eső határrészben terepbejárásokra, majd megelőző feltárásokra (Újlengyel 1 - 6. lelőhelyek). 1998-1999-ben Simon László régész vezetésével járták be a MOL Rt. Százhalombatta-Tiszaújváros termékvezeték Pest megyei szakaszát, mely során további 4 lelőhely vált ismertté. 2014-ben a település északi határában tervezett gazdasági területre részleges örökségvédelmi hatástanulmány készült, mely régészeti munkarészét Vágner Zsolt és Türk Attila jegyzik. Az utóbbi években a Ferenczy Múzeumi Centrummal kapcsolatban álló fémkeresős - múzeumbarát csapat térképezte föl a település határát, mely kutatások során további, eddig ismeretlen lelőhelyek azonosítására, illetve a korábbi lelőhelyek kiterjedésének módosítására került sor. Ez utóbbi adatok a közhiteles adatok szolgáltatása idején még nem szerepeltek a központi nyilvántartásban, ezért kezdeményeztük ezen adatok nyilvántartásba vételét.

II. 1. MA ISMERT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK ÚJLENGYEL TERÜLETÉN

Újlengyel település közigazgatási határának (2625 ha) régészeti örökségéről változatos adatsorral rendelkezünk. Jelen tanulmány írása során megpróbáltuk a korábban felvett adatok hitelesítését és néhány, közhiteles nyilvántartásban még nem szereplő lelőhelyről is sikerült adatot gyűjteni.

A közhiteles nyilvántartás - Miniszterelnökség Örökségvédelmi Hatósági Főosztálya Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálya - adatszolgáltatása szerint Újlengyel település határából 10 azonosított és egy azonosítatlan lelőhely, továbbá 3 más település határába sorolt, de Újlengyelre átnyúló lelőhely szerepel a nyilvántartásban.

Munkánk során törekedtünk arra, hogy az Örökségvédelmi Hatástanulmány régészeti munkarészeként legalább az ismert régészeti lelőhelyek bejárása és a légirégészeti felderítés alapján jelölt területek régészeti felmérése, régészeti terepbejárása megtörténjen. Ezzel a módszerrel a szántóföldi művelés alatt lévő területeken jó eséllyel figyelhető meg az egykori települések nyomai, viszont sajnos ez a módszer alkalmazhatatlan a beépített területrészekre. Az elvégzett terepbejárás és az irodalmi források nyomán összeállítottunk egy fotódokumentációt (3. melléklet).

A régészeti terepbejárással adatolt lelőhelyek kiterjedése közelítőleg térképre vihető, így helyrajzi számokkal jelölhető, mely lehatárolás a védelem alapja. Pontosabb információk csupán kiterjedtebb, földmunkával is járó kutatás során nyerhetők, ilyenre két nagyobb beruházás során volt alkalom Újlengyel határában - lásd kutatástörténeti áttekintés:

Az elvégzett terepbejárás és a múzeumbarát detektorosoktól kapott adatok alapján az ismert lelőhelyek részbeni összevonása, illetve új lelőhelyek lehatárolásával összesen **15 azonosított lelőhely ismert Újlengyel határából** (ezek közül 6 db a település valamely szomszédos településsel közös határán fekszik).

Jelen Örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarésze tartalmazza

- az ismert régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatokat, kiegészítve a 2017. év tavaszán végzett terepmunka és az adattári, történeti adatok elemzésének tapasztalataival
- a fejlesztési területeken tervezett változtatások terepbejárást követő örökségvédelmi hatáselemzését

A korábbi nyilvántartási adatokkal összevetve az alábbi módosításokat tettük:

- Új lelőhelyként került jelölésre az egykori Vatyá középkori település - Újlengyel 9. lh;
- a fémdetektoros terepbejárások során azonosított szarmata kori településnyomok: Újlengyel 10. lelőhely- Bicskei tanyától északnyugatra és

Újlengyel 11 – Pusztavacs határszél lelőhely.

- összevonásra került a két egymáshoz közeli - egymást átfedő lelőhelyfolt az Újlengyel 1. lh - 68367, 39780 központi nyilvántartási számú lelőhelyek esetében, illetve az Újlengyel 7. - MOL 1. lh, MOL 2. lh, MOL 4. lh (központi azonosítók: 41857, 41858, 41860 lelőhelyek), melyek leletanyaga alapján kapcsolhatók össze egy nagyobb kiterjedésű érdekerületté.

A település rendezési tervének tervlapjain a hatástanulmánnyal összhangban kerültek jelölésre a régészeti lelőhelyek. A fentiek alapján jelen tanulmányban jelzett változtatások figyelembe vételével **összességében 15 azonosított régészeti lelőhely ismert Újlengyel határában.**

Újlengyel bel- és külterületén ismert régészeti lelőhelyek részletes leírását az 1. számú melléklet tartalmazza.

II.2. RÉGÉSZETI ÉRDEKŰ TERÜLETEK ÚJLENGYEL KÖZIGAZGATÁSI HATÁRÁBAN

A Kötv 7.§ 14. pontja szerint régészeti érdekű területnek, azaz jelenleg nem tényleges, de lehetséges lelőhelynek minősül *minden olyan terület, ahonnan régészeti emlék és leletek előkerülése várható*. Különös tekintettel az egykori forrásokra, a vízfolyások, erek és folyók árvízmentes partvonulataira, valamint olyan területekre, melyek korábbi időszakokban megtelepedésre alkalmasak voltak.

A régészeti örökség védelme érdekében ezért minden esetben különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változási engedélyek kiadásakor, mivel *bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával a régészeti örökség elemei pusztulhatnak el*.

Újlengyel település a Pesti hordalékkúpság peremén fekszik. 82,4 és 146 m Bf-i magasságú kistáj a Pesti-síkság déli teraszos vidékétől a Tisza mentéig húzódik északnyugat-délkeleti irányultsággal. Az egykori hordalékkúp felszíne főként szélhordta homokkal fedett. Legnagyobb része az enyhén hullámos síkság. A felszínt borító félig kötött homokformák Cegléd - Csemő vidékén a legváltozatosabbak, a kistáj és annak elemei horizontálisan gyengén szabdaltak. Az egykori települések jellemzően a homokbuckák között húzódó semlyékek - víznyerőhelyek közelében léteztek. A középkortól intenzívebbé válik a táj használata, ekkor talán a település határában is vághattak réti mészkövet, ami a kőben szegény vidék értékes építőanyaga volt. A létrejött középkori települések kereskedelmi utakhoz is

kötődtek, így pl. tudjuk, hogy az egykori Vatyá falu a Nagykőrös és Pest közötti marhahajtó útvonal egyik állomása volt.

Mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan, ezért az említettek túlmenően régészeti érdekű területnek számít *a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke* is, illetve kiemelten érdemes figyelni az azonosítatlan lelőhelyek beazonosítására, illetve ide sorolandók az egyéb módszerekkel, pl. terepbejárással, geofizikai felméréssel egyelőre nem hitelesített, légrégészeti felderítésből származó adatok.

II. 3. RÉGÉSZETI LELŐHELYEK ÚJLENGYEL TERÜLETÉN - TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Újlengyel határából nem ismerjük az első földművelők nyomait, ami általános az Alföld homokfödte területein, nyilván az első földművelők számára kedvezőbb megtelepedési feltételeket nyújtottak a folyók árterei és vízmenti magaspartjai. Az sem kizárt, hogy néhány időszakban homoklepel fedte el a korábbi talaj- és járósínteket, és újabb talajképződés indult meg, eltakarva a korábbi megtelepedés-nyomokat. Erre az utóbbi időben számos alföldi településről akad példa.

A rézkor időszakából szintén nincs konkrét adatunk. Annál intenzívebb megtelepedéssel számolhatunk a bronzkor időszakától. A település határában lévő Vatyá pusztán tárta fel Kada Elek azt a középső bronzkori urnatemetőt, mely egy, a Kárpát-medence középső részén, a Duna-mindkét oldalán elterjedt jelentős anyagi kultúra, ún. vatyai kultúra névadója lett. A század elején az urnatemető 346 sírját tárta fel Kada Elek, előfordultak azonban itt zsugorított csontvázas temetkezések is. A feltárás érintette az egykori temetőhöz közeli, azt semlyék által kettéválasztott települést is, de sajnos erről még kevesebb információval bírunk. További településnyomok is ismertek ebből az időszakból Újlengyel határából (M5 út nyomvonalán). Kakucs határában pedig erődített többretegű település feltárására is sor került.

A római korban valószínűleg jelentősebb útvonal haladt a település határában (korábbi Vatyá-pusztáról és újhartyáni határból több pénzlelet is ismert). 1863-ban 52 római érmét találtak Vatyá-pusztán. Ehhez az időszakhoz köthető a szintén Újhartyán határában feltárt gepida lovassír, mely a 333-ban Intercisát és Camponát elpusztító hadjárat felvonulási útját bizonyíthatja. Szarmata településeken talált pénzletek pedig a rómaiakkal folytatott kereskedelmi kapcsolatokra utalnak. Szarmata település ismert: a MOL vezeték nyomvonalán talált 7-8 lelőhelyeken és a közeli 11. lelőhelyen, mely részben már átnyúlik a pusztavacsi

határba illetve Újlengyel és Nyáregyháza határáról (15. lh) és a település északi részéről (1. lh).

Népvándorlás kori lelőhely MOL 1. lelőhelyről ismert (Újlengyel 7. lh).

A vidék a honfoglalás korban is lakott volt, erre utalhat Újhartyán neve, mely valószínűleg a fejedelmi törzs bírójának (horkájának) családi szállásterületét jelöli, illetve a közelben talált honfoglalás kori emlékek. Az Árpád-kori településhálózat részeként az Újlengyel 1, 6, 7, 14 lelőhelyekről ismerünk ebből a korból származó leletanyagot. A mai falu környékén a középkorban egy Vatyá nevű község létezett, amely a Nagykőrös és Pest közötti marhahajtó útvonal egyik állomása volt. Templomát jelölheti az 1. katonai felvételezés Rudera felirata a mai település belterületétől délkeletre. Történeti forrásokban 1415-ben említik Vatyá falut Vaccsal és Tördemessel együtt, amikor a Némái Kolos család nyeri adományul. I. Ulászló király 1440-ben ismét e család részére állított ki adománylevelet Vacs helysége, Sági Harcza Pállal együtt. Vatyá település szerepel az 1559. évi timár-defter összeírásokban, a 16. században lakott hely, az 1626, illetve 1670-es években pusztaként említik (Borovszky 1910; Szilády - Szilágyi 1863).

A nagykőrösi krónika szerint a török korban a város pusztái közé tartozott Vatyá is Kara, Kocsér, Törtel, Lajos, Mise, Mikebuda, Újszász, Tetétlen, Nyársapát, Örkény, Vatyá, Poltharasztja, Kakucs, Inárcs, Besnyő, Jenő és más pestmegyei falvakkal/pusztákkal együtt.

Vatyá pusztája 1690-ben a Bihary család birtoka, később a gróf Ráday és a gróf Steinlein családé. A pusztára egyre több család települt, főleg a szomszédos Újhartyánból költöztek ki az itteni tanyákra. A népesség növekedésével aztán felmerült a községgé alakulás igénye, azonban a belterület nem a középkori faluhelyen, hanem ettől északabbra létesült.

III.

A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVBEN ELŐÍRÁNYZOTT VÁLTOZTATÁSOK RÉGÉSZETI VONATKOZÁSAI ÉS ÖRÖKSÉGVÉDELMI JAVASLATTEJTEL

A Kötv. 8. § (1) bekezdése alapján Magyarország határain belül a föld felszínén, a földben, a vizek medrében vagy máshol rejlő vagy onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon, és a törvény erejénél fogva védelem alatt áll.

Újlengyel település határában az korábbi adatállományok összevetése és egyértelműsítése, továbbá az elvégzett terepbejárás után 15 azonosított és 1 azonosítatlan lelőhely ismert. Újlengyel határában jelenleg nincs kiemelten védett

státuszú lelőhely. Ilyen szintű védelem olyan esetekben indokolt, amikor helyben megőrzendő épített örökség is előkerülhet, mint pl. az egykori Vátya középkori település I. katonai térképlapon jelzett temploma esetében, azonban ezen adat hitelesítéséhez további kutatások szükségesek, melyek nyomán kezdeményezni lehet esetleg a magasabb védelmi státusz érvényesítését.

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítása

12. § Az ország kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű nyilvántartott régészeti lelőhelyeit jogszabályban kell védetté nyilvánítani.

13. § (1) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti.

(2) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyhez védőövezetet lehet kijelölni.

(3) A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni.

(4) Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír.

14. § (1) A védetté nyilvánítás előkészítését a Hivatal folytatja le, amely évente legalább egyszer javaslatot tesz a nyilvántartott régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítására.

(2) A védelem alá vonni tervezett lelőhelyhez és a lelőhely régészeti védőövezetéhez tartozó ingatlanok tulajdonosait és az egyéb érintett személyeket jogszabályban meghatározott módon értesíteni kell.

*

Fel kell hívni a figyelmet a beépítésre nem szánt területek tekintetében is arra, hogy a település területén számos régészeti lelőhely található, melyek pontos kiterjedése nem ismert (lásd régészeti érdekű területekről és régészeti lelőhelyekről szóló fejezet).

A régészeti örökség védelme érdekében minden esetben különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változási engedélyek kiadásakor, mivel *bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával a régészeti örökség elemei pusztulhatnak el.*

Régészeti lelet előkerülése esetén a hivatkozott jogszabályok szerint kell eljárni, a munkákat fel kell függeszteni és értesíteni kell az illetékes kormányhivatalt és a területileg illetékes múzeumot, mindemellett nagyon fontosnak tartjuk az örökségtudatos lakossági tájékoztatást.

A hatályos településszerkezeti tervhez képest nem került területfelhasználási módosítás meghatározásra, ezért jelen tanulmány keretében ilyen irányú régészeti – örökségvédelmi vizsgálatok nem végezhetők, így általánosságban összefoglaljuk a vonatkozó szabályozást:

A Kötv. törvény és a 68/2018. (IV. 09.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról 21. § alapján

(1) A nyilvántartott régészeti lelőhelyen állapotromlással járó tevékenység csak a Kötv. és a rendelet alapján, engedéllyel végezhető.

(2) A nyilvántartott régészeti lelőhely állapotromlásának minősül a réteg vagy rétegsor átvágása, a történeti összefüggés megszüntetése, a régészeti leletek eredeti helyükről történő elmozdítása régészeti feltárás nélkül.

(3) A földmunkával járó beruházással el kell kerülni

a) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyet,

b) a nyilvántartott tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyet és

c) az eredeti összefüggéseiben megmaradt, helyben és fizikai állapotromlás nélkül megőrzendő régészeti emléket.

(4) A lelőhely állapotváltozásával járó régészeti feltárás esetén előnyben kell részesíteni az eredeti rétegsort és történeti összefüggést tartalmazó lelőhelyrész megtartását.

A lelőhelyek a településszerkezeti terveken és a településrendezési tervlapokon feltűntetésre kerültek. A helyi építési szabályzat hivatkozik a régészeti lelőhelyek által érintett telkek területén történő építésre vonatkozó jogszabályokra.

A Kötv 11.§-a szerint a régészeti lelőhelyek ex lege védettek.

A Kötv. 19. § értelmében **a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket jogszabályban meghatározott esetekben és módon el kell kerülni.** Ha a lelőhely elkerülése a földmunkával járó beruházás, fejlesztés költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás máshol nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett régészeti lelőhelyet előzetesen fel kell tární. A régészeti feltárások költségeit általában annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált (Kötv 19.§ 3). A törvény értelmében a terveket úgy kell előkészíteni - az örökségvédelem érdekeit figyelembe véve hogy a fejlesztések a régészeti lelőhelyeket lehetőleg elkerüljék, ami az örökségvédelem és a befektető érdekét egyaránt szolgálja.

Valamennyi, a régészeti feltárás esetén kívül előkerült régészeti emlék, ill. lelet esetében is törekedni kell a régészeti örökség elemeinek helyszíni megőrzésére. A Kötv. 24. § (2) bekezdésében foglaltak értelmében, amennyiben a földmunkák során régészeti emlék, lelet, vagy annak tűnő tárgya kerül elő, a felfedező (a tevékenység felelős vezetője) az ingatlan tulajdonosa, az építető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet azonnal abbahagyni, a jegyző útján a hatóságnak (Érdi Járási Hivatal Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály; 1052 Budapest, Városház u. 7., tel. (1) 485-6969; jarasihivatal.erd@pest.gov.hu) azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt, továbbá köteles a tevékenységet szüneteltetni, a helyszín és a lelet őrzéséről – a felelős őrzés szabályai szerint – a feltárásra jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni. A bejelentési kötelezettség elmulasztása a Kötv. 82. § (2) bekezdése, valamint az *örökségvédelmi*

bírságról szóló 191/2001. (XI.18.) Korm. rendelet alapján örökségvédelmi bírság kiszabását vonhatja maga után!

A régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A hatósági ár képzésének szabályait, módját és mértékét jogszabály határozza meg. A hatósági árra vonatkozó szabályokat évente felül kell vizsgálni (Kötv 20.§ 4).

Régészeti feltárás elvégzésére jogosult

- a) a Magyar Nemzeti Múzeum,
- b) a Budapesti Történeti Múzeum,
- c) a megyei hatókörű városi múzeum,
- d) a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező területi múzeum,
- e) a régészet szakon mesterképzés folytatására jogosult felsőoktatási intézmény,
- f) a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Régészeti Intézete, valamint
- g) a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv.

h) a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő kizárólag az örökségvédelmi hatástanulmányok készítéséhez végzett terepbejárás és műszeres lelőhely- és leletfelderítés esetén¹

A nyilvántartott régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást kell végezni.

A földmunkával járó beruházások előkészítése során előzetes régészeti dokumentáció készíthető, különösen a földterület-kiválasztáshoz és nyomvonal-kijelöléshez. Nem nagyberuházás esetén a beruházó az előzetes régészeti dokumentáció készítésével a feltáráshoz jogosult intézményt bízhatja meg (Kötv 22.§).

2014-ben a településrendezési terv részleges módosítása zajlott, mely során Újlengyel, Északi gazdasági terület vizsgálatát végezte el az Archeo-Art Bt, mely során megállapította, hogy a változtatással érintett Újlengyel, Északi gazdasági területen összesen 3 darab azonosított, nyilvántartott régészeti lelőhely ismert (jelen tanulmányban mint Újlengyel 1 - M5 4/28. lelőhely, . Újlengyel 5 és Újlengyel 6. lelőhelyek szerepelnek). A tanulmány nem tér

¹ 2019. évi XVIII. törvény a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény módosításáról
Kihirdetve 2019. március 26.

ki rá, de az említett lelőhelyek közül kettő területén a 405. sz. főút nyomvonalán megelőző feltárás során folyt ásatás. A vizsgálatot végző szakértők megállapították, hogy a vizsgált, tervben szereplő módosítások érintik, illetve veszélyeztethetik a nyilvántartott régészeti lelőhelyek egy részét, elsősorban a tervezett új erdőterület kialakítása kapcsán (Vágner - Türk 2014)

*

Olyan, beépítésre szánt terület esetében, melyek területén régészeti lelőhely található, a beruházások földmunkával, közműkiépítéssel járhatnak/járnak, ezért szükséges a régészeti örökség érintettségének vizsgálata.

A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyen a hatóság örökségvédelmi engedélye szükséges:

- minden 30 centiméter mélységet meghaladó földmunkához, tereprendezéshez, valamint depó, feltöltés, töltés létesítéséhez
- régészeti emlék megóvási, konzerválási munkálataihoz

E lelőhelyek védelmére MEGELŐZŐ FELTÁRÁS javasolt.

A településrendezési terv által közvetlenül nem érintett, de minden földmunkával járó beavatkozást (alapásás, közművesítés stb.) fokozott figyelemmel kell kísérni minden ismert régészeti lelőhelyen. Ezekben a kialakult használat folytatható, de attól a lelőhely nem károsodhat. Lelet, vagy jelenség előkerülésekor a 2001. évi LXIV. tv. szerint kell eljárni. A régészeti szakfelügyelet részben az ismert lelőhelyek kiterjedésének meghatározására ad lehetőséget, részben konkrétan „leletmentesíti” a beruházási területeket, így elkerülhető kulturális örökségünk megsemmisülése.

A 2019. évi XVIII. törvény a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény módosításáról Kihirdetve 2019. március 26. rendelkezései alapján a **Nagyberuházással kapcsolatos régészeti feladatellátás esetén a régészeti feltárás elvégzésére vonatkozó általános követelményeket és a megelőző feltárásra vonatkozó szabályokat** Az *egyres nagyberuházásokhoz kapcsolódó régészeti feladatellátásra vonatkozó különös előírások érvényesítésével, a 23/B-23/F. §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.*

A 68/2018. (IV. 09.) Korm. rendelet 37. § (3) alapján a rendelkezésre álló örökségvédelmi hatástanulmány vagy próbafeltárás nélkül készült előzetes régészeti dokumentáció esetén a hatóság dönt arról, hogy az alkalmas-e az elvégzendő régészeti feladatellátás módjának, valamint idő- és költségvonzatának meghatározására. A hatóság –

a 3. § (3) bekezdése szerinti örökségvédelmi szerv (jelenleg Várkapitányság Kft) véleményének kikérésével, ésszerű határidő kitűzésével – előírja a hiányzó munkarészek pótlását vagy új előzetes régészeti dokumentáció elkészítését.

IV.

ÚJLENGYEL KÖZIGAZGATÁSI HATÁRÁBAN LÉVŐ RÉGÉSZETI LELŐHELYEK MEGÓVÁSA - ÖSSZEFOGLALÁS

Újlengyel közigazgatási határán belül 15 azonosított és további 1 pontosabban nem azonosítható nyilvántartott régészeti lelőhelyet ismerünk (részletes leírásuk az 1. mellékletben). Ezek kulturális örökségünk részét képezik, melyek védelme érdekében a terület- és településfejlesztéssel, valamint a terület- és településrendezéssel kapcsolatos beruházások tervezését e védelemmel összhangban kell megoldani. A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük.

A régészeti lelőhelyek a településszerkezeti terveken és a településrendezési tervlapokon feltüntetésre kerülnek. A helyi építési szabályzat hivatkozik a régészeti lelőhelyek által érintett telkek területén történő építésre vonatkozó jogszabályokra.

A lelőhelyek főbb adatait (*név, helyrajzi szám*) be kell illeszteni a Helyi Építési Szabályzat régészeti örökség védelmével vonatkozó szakaszának megfelelő helyére, illetve fel kell tüntetni a szabályozási terv térképlapjain is.

A jelenlegi területhasználat a külterületi szakaszok esetében viszonylag kis mértékben, de folyamatosan (elsősorban szántás, erdőművelés okozta bolygatás), míg belterületen már nagyobb mértékben, de alkalmasszerűen (főként építkezések, közműfektetések) veszélyezteti a kulturális örökség ismert és eddig azonosítatlan elemeit. A lelőhelyek különböző jellegűek és minőségűek, a tervezett változtatások az érintett örökségi elemek (régészeti lelőhelyek) teljes, vagy részleges pusztulásával járhatnak - ilyen veszély a belterületi lelőhelyek beépítése.

Az elvégzett kutatás alapján javasoljuk néhány lelőhely egységes/összevont kezelését: Újlengyel 1 - korábban két azonosító alatt: 68367, 39780, továbbá Újlengyel 7 – MOL 1. lh, MOL 2. lh, MOL 4. lh lelőhelyek esetében, mivel az ismételt terepbejárások igazolták a nagyobb és kapcsolódó kiterjedést ezek esetében.

Újlengyel területe termékeny talajával, elérhető vízbázisával ősidők óta kiváló adottságokat kínált a megtelepülésre, mégis kevés adatunk van őskori lelőhelyekről. Ez

magyarázható a kutatottság elmaradásával, azonban fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy néhány helyen a település határában felmerülhet a homokmozgásból adódó lelőhelyelfedés is (lásd régészeti érdekű területekről szóló fejezet). Egy lelőhely esetében légirégészeti kutatás is kiegészítette a terepbejárás adatait - Újhartyán (Újlengyel 14) Pusztatemető, Pusztatemetői határ lelőhely esetében, mely adat segít a lelőhely kiterjedésének meghatározásában.

A terület jelentősége a bronzkorban, majd a római korban nő meg, amikor több római érméssel is datálható településnyom és önálló pénzlelet is előkerült Újlengyelen.

A középkor során 5 település is lokalizálható a település határában: ezek közül a legjelentősebb a történeti forrásokból is ismert Vátya lehetett (Újlengyel 9. lelőhely).

Nagyobb urnatemető feltárása történt a település határában Vátya pusztán a 20. század elején, mely egy jellegzetes, gazdag leletanyagú bronzkori kultúra névadója is lett (Vátya kultúra). Templom körüli temető található az egykori középkori Vátya faluhelyen, melynek pontos lokalizációja szintén még nyilvántartásban nem szereplő adat.

Néhány lelőhely esetében, mely területét érintette a 405-ös út nyomvonala és MOL vezeték nyomvonala megelőző feltárás is megvalósult.

Általános elvként fogalmazható meg, hogy a régészeti lelőhelyek tényleges horizontális kiterjedése gyakran nem feleltethető meg teljes mértékben a felszíni leletek szóródása által meghatározható területtel. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a felszíni adatok alapján sugalltakknál rendszerint nagyobb kiterjedésű régészeti lelőhelyekkel szükséges számolnunk a munkák során (jó példa erre Újlengyel 7. – összevont lelőhely).

Tekintettel arra, hogy a nyilvántartott lelőhelyek kiterjedése nem minden esetben ismert pontosan, térképi megfeleltetésük nem egyértelmű, jelölt területükön kívül is előkerülhet kapcsolódó leletanyag (lásd II.3. - Régészeti érdekű területekről szóló fejezetet).

Mivel Újlengyel közigazgatási területének egy része a beépítettség és a vegetációs borítottság miatt régészeti terepbejárással nem vizsgálható, felhívjuk a figyelmet arra, hogy a területrendezések során *bárhol kerülhetnek elő eddig nem ismert régészeti lelőhelyek*. Minden beruházás, földmunka alkalmával fokozottan figyelni kell az esetlegesen előkerülő leletekre. Fontosnak tartjuk, hogy a település vezetése kiemelt figyelmet fordítson a régészeti jelenségek, leletek előkerülésére pl. a foghíjtelkek beépítése során, és együttműködjön az illetékes hatóságokkal az örökségvédelem érdekeinek érvényesítésében.

Az azonosított régészeti lelőhelyek nagy részén jelenleg intenzív szántóföldi művelés folyik. A mezőgazdasági területeken a kialakult használat folytatható, amely a szántással, talajjavító, meliorációs tevékenységgel jár együtt, vagy gyepesítés megengedett, de attól a

lelőhely nem károsodhat. Lelet, vagy jelenség előkerülésekor a hatályos jogszabályok szerint kell eljárni. Ezeken a területen minden, az eddigi használattól eltérő hasznosításhoz az illetékes járási kormányhivatal előzetes engedélyre van szükség, különösen az erdő-, gyümölcsös illetve szőlő telepítések lehetnek roncsoló hatással a régészeti örökségre.

Az új építésre kijelölt területeken tervezett beruházások esetében a tereprendezés/közműkiépítés megkezdése előtt előzetes régészeti dokumentáció elkészítése javasolt, nagyberuházásnak minősülő beruházás esetén kötelező. *A beruházások feltételeként előírt régészeti feltárások költségei a beruházót terhelik.* A munkák megkezdését a az Érdi Járási Hivatal Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztályának; 1052 Budapest, Városház u. 7., tel. (1) 485-6969; jarasihivatal.erd@pest.gov.hu) kell jelenteni. Lelet, vagy jelenség előkerülésekor a végzett tevékenységet fel kell függeszteni, és a Kormányhivatal nyilatkozatát a további teendőkről be kell szerezni. Földmunkák során időszakos régészeti ellenőrzést javaslok (területileg illetékes múzeum: **Ferenczy Múzeumi Centrum** (2000, Szentendre, Fő tér 2-5.), email: info@muzeumicentrum.hu, telefon: +36 20 779 6657)

*

A régészeti lelőhelyekre vonatkozó ismeretanyag folyamatosan bővül, ezért is fontos a helyi lakosság örökségtudatos tájékoztatása. **További megalapozó kutatások elvégzése után kiemelten védett státuszt kaphat Vátya középkori település templomhelye és templom körüli temetője, mely jelenleg szántóföldi művelés alatt áll, mely fekvésénél fogva turisztikai jelentőséggel is bírhat.**

A fenti munkarész a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok, az elvégzett terepbejárás adatainak kiértékelése alapján és a megismert fejlesztési tervek ismeretében készült. A település közigazgatási területén időközben előkerülő újabb régészeti lelőhelyekről a Miniszterelnökség vezet közhiteles nyilvántartást, ezért minden tervezett beruházás és nagyobb földmunkával járó tevékenység előtt javasolt az érintett területen található vagy feltételezhető régészeti lelőhelyekről tájékozódni. Ezzel elkerülhető a kulturális örökség elemeinek indokolatlan veszélyeztetése.

V.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Borovszky Samu ed.: Magyarország vármegyéi és városai. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 1. kötet (Magyarország vármegyéi és városai, 1910)

Gyalay Mihály: Magyar igazgatástörténeti helységnévlexikon 2. (Budapest, 1997)

Hídvégi Lajos: Sírok a határon. Középkori határjelek Cegléd és vidékén. Novák László szerk.: Néprajzi tanulmányok Ikvai Nándor emlékére I. (Studia Comitatus 23. Szentendre, 1994)

Kada Elek: Bronzkori urnatemető Vatyán (Pest M). Arch. Ért. 109. pp. 124—130, p. 126,fig.

Szilády Áron és Szilágyi Sándor (szerk.): Monumenta Hungariae Historica 4. Diplomataria. I.: Okmánytár a hódoltság történetéhez Magyarországon. Nagy-Kőrös, Cegléd, Dömsöd, Szeged, Halas levéltáraiból. I. kötet (Pest, 1863)I. NAGY-KÖRÖS

Vágner Zsolt - Türk Attila: Újlengyel - Északi gazdasági terület Településrendezési eszközeinek módosítása. Örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarész, 2014.

VI.

NYILATKOZAT

A 439/2013. (XI. 20.) Korm. rendelet a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről és a Kormány 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról 84. § 2. pontja alapján a kulturális örökség védelmével kapcsolatos régészeti részszakterületen örökségvédelmi hatástanulmány készítése esetében kulturális szakértői tevékenységet folytathatok, a Miniszterelnökség régészeti szakértői nyilvántartásban szerepelek (nyilvántartási szám 90XZ52 - <http://www.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/kulturalis-oroksegvedelemert-es-kiemelt-kulturalis-beruhazasokert-felelos-allamtitkar/regeszeti-es-muemleki-szakertoi-nevjegyzekek/regesze>).

Az általam ellenjegyzett örökségvédelmi hatástanulmány az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült, a tanulmányban szereplő tervezett megoldásokra vonatkozó javaslatok azoknak mindenben megfelelnek.

Harta, 2019. október 17.

Kustár Rozália
régész - muzeológus
örökségvédelmi szakértő

I. MELLÉKLET
NYILVÁNTARTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK
ÚJLENGYEL BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN

AZONOSÍTOTT LELŐHELYEK

Újlengyel 1. lelőhely	
Újlengyel – M5 4/28. lelőhely	
<i>Központi azonosító:</i>	68367, 39780
<i>Jelleg:</i>	- település szarmata - település Árpád-kor - temetkezés, ismeretlen kor
<i>Körülmény:</i>	régészeti terepbejárás; Ásatás, Dinnyés István, 1994 Stibrányi Máté terepbejárása 2006
<i>Irodalom, forrás:</i>	Az M5 4/3-6 km feltárási szakasz nyomvonalterképe [CKM Ad. 4307-97] Jelentés Újhartyán állapotfelmérő bejárásáról, 2006. Archeo-Art Bt: Újlengyel - Északi gazdasági terület településrendezési eszközeinek módosítása Határtanulmány régészeti munkarész 2014.
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 211016, 679890 Stibrányi Máté terepbejárása során Újhartyán – Pótharaszt 10. lelőhelyként jelölve, részben átnyúlik Újlengyel határába. Összevont lelőhelykiterjedés
Újlengyel 2. lelőhely	
Újlengyel – M5 4/24. lelőhely	
<i>Központi azonosító:</i>	39818
<i>Jelleg:</i>	Település általában, késő avar
<i>Körülmény:</i>	régészeti terepbejárás; Ásatás, Dinnyés István, 1994
<i>Irodalom, forrás:</i>	Az M5 4/3-6 km feltárási szakasz nyomvonalterképe [CKM Ad. 4307-97] Jelentés az M5 4/3-6 km feltárási munkálatairól [CKM Ad. 4302-97]
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 211603, 680476
Újlengyel 3. lelőhely	
Újlengyel – M5 4/3.950 m	
<i>Központi azonosító:</i>	39820
<i>Jelleg:</i>	Telep általában, ismeretlen kor
<i>Körülmény:</i>	régészeti terepbejárás; Ásatás, Dinnyés István, 1994
<i>Irodalom, forrás:</i>	Az M5 4/3-6 km feltárási szakasz nyomvonalterképe [CKM Ad. 4307-97] Jelentés az M5 4/3-6 km feltárási munkálatairól [CKM Ad. 4302-97]
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 211499, 680453
Újlengyel 4. lelőhely	
Újlengyel - M5 4/3.850 m	
<i>Központi azonosító:</i>	39822
<i>Jelleg:</i>	Település általában, bronzkor-kora bronzkor, forrás: Jelentés az M5 4/3-6 km feltárási munkálatairól Település általában, késő középkor, forrás: ua. Település általában, újkor, forrás: ua.
<i>Körülmény:</i>	régészeti terepbejárás;

	Ásatás, Dinnyés István, 1994
<i>Irodalom, forrás:</i>	Az M5 4/3-6 km feltárási szakasz nyomvonalterképe [CKM Ad. 4307-97] Jelentés az M5 4/3-6 km feltárási munkálatairól [CKM Ad. 4302-97]
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 211398, 680332
Újlengyel 5. lelőhely Újlengyel – M5 4/3.700 m	
<i>Központi azonosító:</i>	39823
<i>Jelleg:</i>	település ismeretlen kor
<i>Körülmény:</i>	régészeti terepbejárás; Ásatás, Dinnyés István, 1994
<i>Irodalom, forrás:</i>	Az M5 4/3-6 km feltárási szakasz nyomvonalterképe [CKM Ad. 4307-97] Jelentés az M5 4/3-6 km feltárási munkálatairól [CKM Ad. 4302-97] Archeo-Art Bt: Újlengyel - Északi gazdasági terület településrendezési eszközeinek módosítása Határterv tanulmány régészeti munkarész 2014.
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 211341, 680246
Újlengyel 6. lelőhely Újlengyel – M5 4/59. lelőhely	
<i>Központi azonosító:</i>	39825
<i>Jelleg:</i>	telepnyom bronzkor telepnyom Árpád-kor
<i>Körülmény:</i>	régészeti terepbejárás; Ásatás, Dinnyés István, 1994
<i>Irodalom, forrás:</i>	Az M5 4/3-6 km feltárási szakasz nyomvonalterképe [CKM Ad. 4307-97] Jelentés az M5 4/3-6 km feltárási munkálatairól [CKM Ad. 4302-97] Archeo-Art Bt: Újlengyel - Északi gazdasági terület településrendezési eszközeinek módosítása Határterv tanulmány régészeti munkarész 2014.
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 211228, 680118
Újlengyel 7. lelőhely Újlengyel – MOL 1. lh, MOL 2. lh, MOL 4. lh	
<i>Központi azonosító:</i>	41857, 41858, 41860
<i>Jelleg:</i>	telepnyom bronzkor telepnyom szarmata telepnyom népvándorláskor telepnyom Árpád-kor
<i>Körülmény:</i>	Terepbejárás, Simon László 1998-1999
<i>Irodalom, forrás:</i>	Adatfelvételi lapok a nagykőrösi AJM adattárából. [600/384/2004] Régészeti lelőhelyek a MOL Rt. Százhalombatta-Tiszaújváros termékvezeték Pest megyei szakaszán
<i>Megjegyzés:</i>	múzeumbarát detektorosok által egybevont, módosított lelőhely-kiterjedés EOV 205521; 683025
Újlengyel 8. lelőhely Újlengyel - MOL 3. lh	
<i>Központi azonosító:</i>	41859
<i>Jelleg:</i>	telepnyom őskor telepnyom szarmata
<i>Körülmény:</i>	Terepbejárás, Simon László 1998-1999
<i>Irodalom, forrás:</i>	Adatfelvételi lapok a nagykőrösi AJM adattárából. [600/384/2004]

	Régészeti lelőhelyek a MOL Rt. Százhalombatta-Tiszaújváros termékvezeték Pest megyei szakaszán
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 205560; 682470
Újlengyel 9. lelőhely	
Újlengyel – Vatyá középkori faluhely	
<i>Központi azonosító:</i>	új bejelentés
<i>Jelleg:</i>	középkori település és templom, templom körüli temető
<i>Körülmény:</i>	Terepbejárás
<i>Irodalom, forrás:</i>	Történeti forrásokban 1415-ben említik Vatyá falut Vaccsal és Tördemessel együtt, amikor a Némái Kolos család nyeri adományul. I. Ulászló király 1440-ben ismét e család részére állított ki adománylevelet Vacs helysége, Sági Harcza Pállal együtt. Vatyá település szerepel az 1559. évi timár-defter összeírásokban, a 16. században lakott hely, az 1626, illetve 1670-es években pusztaként említik (Borovszky 1910; Szilágyi - Szilágyi 1863). Archív térképek a 18. század során még jelölik a település középkori romos templomát.
<i>Megjegyzés:</i>	múzeumbarát detektorosok által azonosított lelőhely-kiterjedés EOV 208071; 681622
Újlengyel 10. lelőhely	
Újlengyel - Bicskei tanyától északnyugatra	
<i>Központi azonosító:</i>	új bejelentés
<i>Jelleg:</i>	telepnyom szarmata római kori érmék
<i>Körülmény:</i>	Terepbejárás
<i>Irodalom, forrás:</i>	
<i>Megjegyzés:</i>	múzeumbarát detektorosok által azonosított lelőhely-kiterjedés EOV 206838; 683231
Újlengyel 11. lelőhely	
Újlengyel – Pusztavacs határszél	
<i>Központi azonosító:</i>	új bejelentés
<i>Jelleg:</i>	telepnyom szarmata római érmék
<i>Körülmény:</i>	Terepbejárás
<i>Irodalom, forrás:</i>	
<i>Megjegyzés:</i>	múzeumbarát detektorosok által azonosított lelőhely-kiterjedés EOV 204801; 682972
Újlengyel 12. lelőhely	
Újhartyán (Újlengyel) - Pótharasz	
<i>Központi azonosító:</i>	68329
<i>Jelleg:</i>	telepnyom ismeretlen kor
<i>Körülmény:</i>	Terepbejárás, Stibrányi Máté 2006
<i>Irodalom, forrás:</i>	Jelentés Újhartyán állapotfelmérő bejárásáról, 2006 KÖH 600/426/1/2007 A nyáregyházi út mindkét oldalán, a Kőrösi-úttal párhuzamosan futó vízfolyástól délre, egy széles, völgygel tagolt dombháton.
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 210702; 679529
Újlengyel 13. lelőhely	
Újhartyán (Újlengyel) - Pótharasz 12.	
<i>Központi azonosító:</i>	68403
<i>Jelleg:</i>	ismeretlen

<i>Körülmény:</i>	Terepbejárás, Stibrányi Máté 2006 Egy vízjárta területtől délre lévő jellegzetes, markánsan kiemelkedő dombon. A nyáregyházi úttól nyugatra induló Kösői útról. Iránya: K-Ny. A terület gyepterület
<i>Irodalom, forrás:</i>	Jelentés Újhartyán állapotfelmérő bejárásáról, 2006 KÖH 600/426/1/2007
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 211583; 679664
Újlengyel 14. lelőhely Újhartyán (Újlengyel) Pusztatemető, Pusztatemetői határ	
<i>Központi azonosító:</i>	68407
<i>Jelleg:</i>	telepnyom Árpád-kor telepnyom középkor
<i>Körülmény:</i>	Terepbejárás, Stibrányi Máté 2006 Légifényképezés Miklós Zsuzsa 2009 Egy jellegzetes, háromszög alakú dombon. A nyáregyházi úttól nyugatra induló Kőrösi úton, majd a külterület nyugati határánál északra a Pusztatemplom felé. A külterület északi határán lévő terület korábban mélyszántott, akácos és nyárfást telepítettek rá. A terület kisebb részén Árpád-kori kerámiát találtak
<i>Irodalom, forrás:</i>	Jelentés Újhartyán állapotfelmérő bejárásáról, 2006 KÖH 600/426/1/2007 Jelentések légi kutatásokról, Pest megyei várak felmérései, 2009. KÖH 600/2841/2010
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 212678; 678192
Újlengyel 15. lelőhely Nyáregyháza (Újlengyel) – Pótharaszt 3.	
<i>Központi azonosító:</i>	77621
<i>Jelleg:</i>	telepnyom szarmata
<i>Körülmény:</i>	Tankó Károly terepbejárása 2010
<i>Irodalom, forrás:</i>	Tankó Károly: Örökségvédelmi hatástanulmány és lelőhelybejelentő adatlapok, Nyáregyháza, 2011. Régészeti kutatások Magyarországon 2010 A lelőhelyet a Pótharasztdűlőben, a 405. sz. főút kanyarulata és az újlengyeli műút által határolt területen az 1992. évi terepbejárás során azonosították. A homokos talajú dombháton kb. 450x70- 100 m-es területen szarmata településnyomok.
<i>Megjegyzés:</i>	EOV 211217; 681238

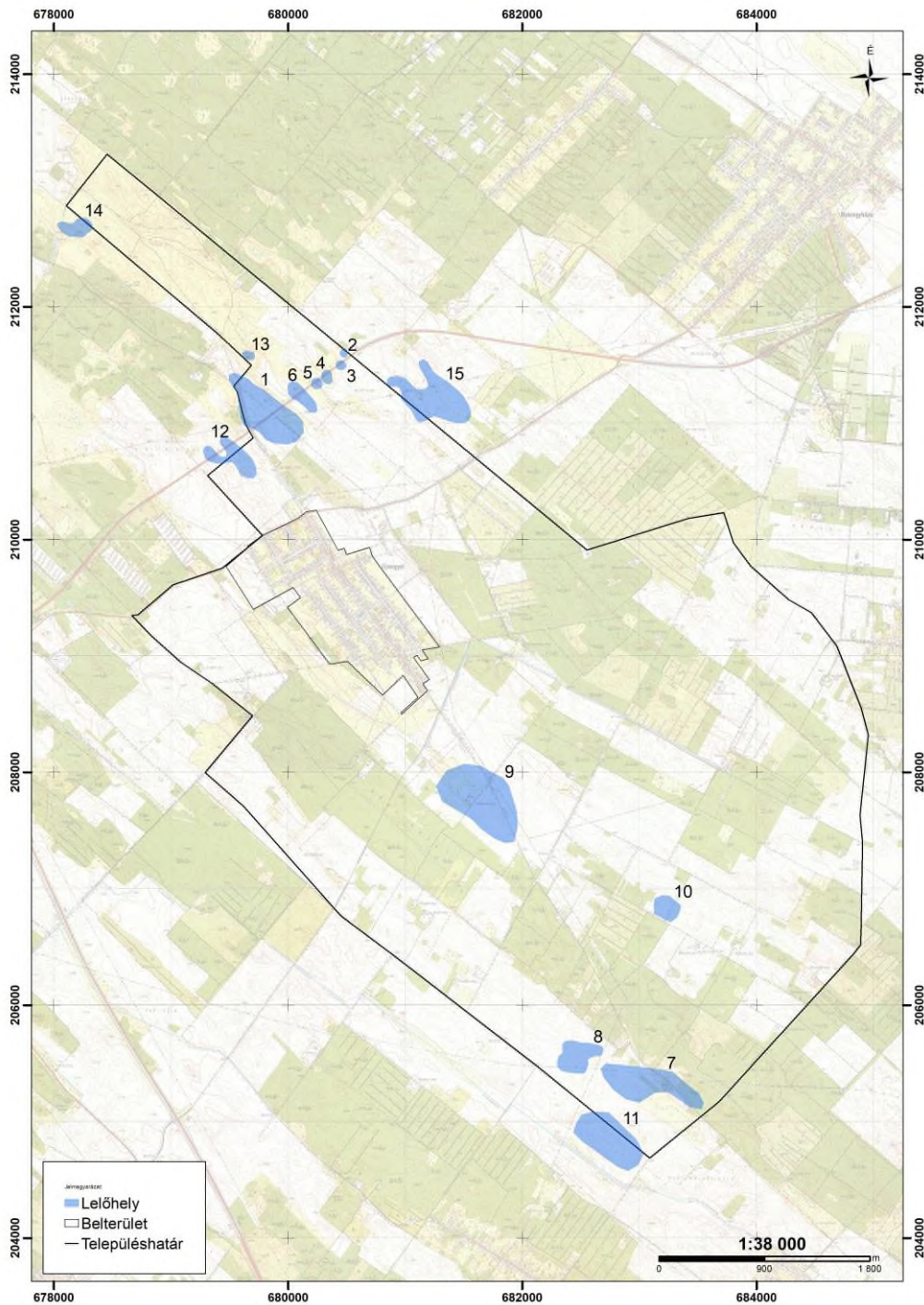
AZONOSÍTATLAN LELŐHELYEK

Újlengyel azonosítatlan 1. lelőhely Újlengyel – Vatyapuszta	
<i>Központi azonosító:</i>	
<i>Jelleg:</i>	bronzkori temető
<i>Körülmény:</i>	Kada Elek feltárása „A temető a Vatyai Gyula birtokán átvonuló kőrös budapesti országút nyugati oldalán a Nagymajor kertészházainak átellenében levő kaszáló közepéből kiemelkedő tojásdad alakú dombban volt. A domb két csúcsának délkeleti és északnyugati fekvésű iránya van. A magasabban fekvő országút mellett levő partos területen különböző mélységekből a lakótelepek nyomai, a tűzelőhelyek, a cserép és állatcsont-maradványok feltalálhatók, s ettől a parttól, a sömlyéken keresztül egy kisebb töltés vezet át a sziget délkeleti végére, mely valószínűleg ugyané korból maradt fent s arra szolgált, hogy

	<p><i>nagyobb vízállások alkalmával az urnákat vivő nép e töltésen át jutott száraz lábbal a temetkezési helyre.</i></p> <p><i>A szigetnek délkelet felé eső felerésze volt a temető, melyből évek hosszú során át már tetemes mennyiségű urnát fordított ki az eke; mindennek dacára több napig tartó ásatás után 364 urnát találtam, melyeknek túlnyomó része érintetlen volt.” (Kada 1909)</i></p>
<i>Irodalom, forrás:</i>	Arch. Ért 1909
<i>Megjegyzés:</i>	a helyszín 100 év elteltével pontosan nem azonosítható, úgy véljük, a lelőhely a 9. lh környékén, esetleg attól valamivel ÉNY-ra fekkett

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ
2. MELLÉKLET
RÉGÉSZETI LELŐHELYEK ÚJLENGYEL BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN
TÉRKÉPDOKUMENTÁCIÓ

1. Ismert régészeti lelőhelyek és régészeti érdekű terület Újlengyel igazgatási területén
- EOV térképlapon

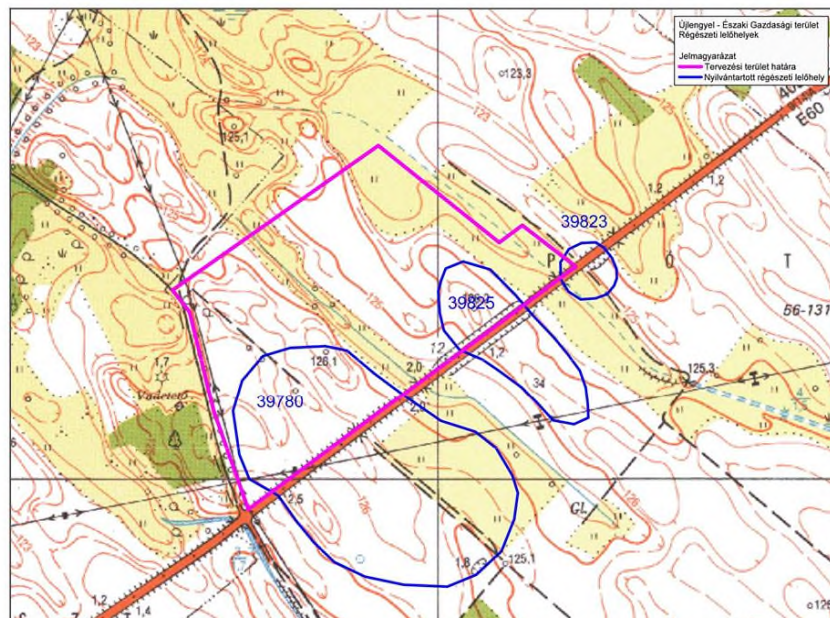
2. Ismert régészeti lelőhelyek és régészeti érdekű terület Újlengyel igazgatási területén
- Google Earth felvételen

2014. év során régészeti hatástanulmányban vizsgált lelőhelyek kiterjedése. forrás: Vágner Zs. - Türk

A. 2014

Újlengyel Északi Gazdasági terület, Régészeti munkarész

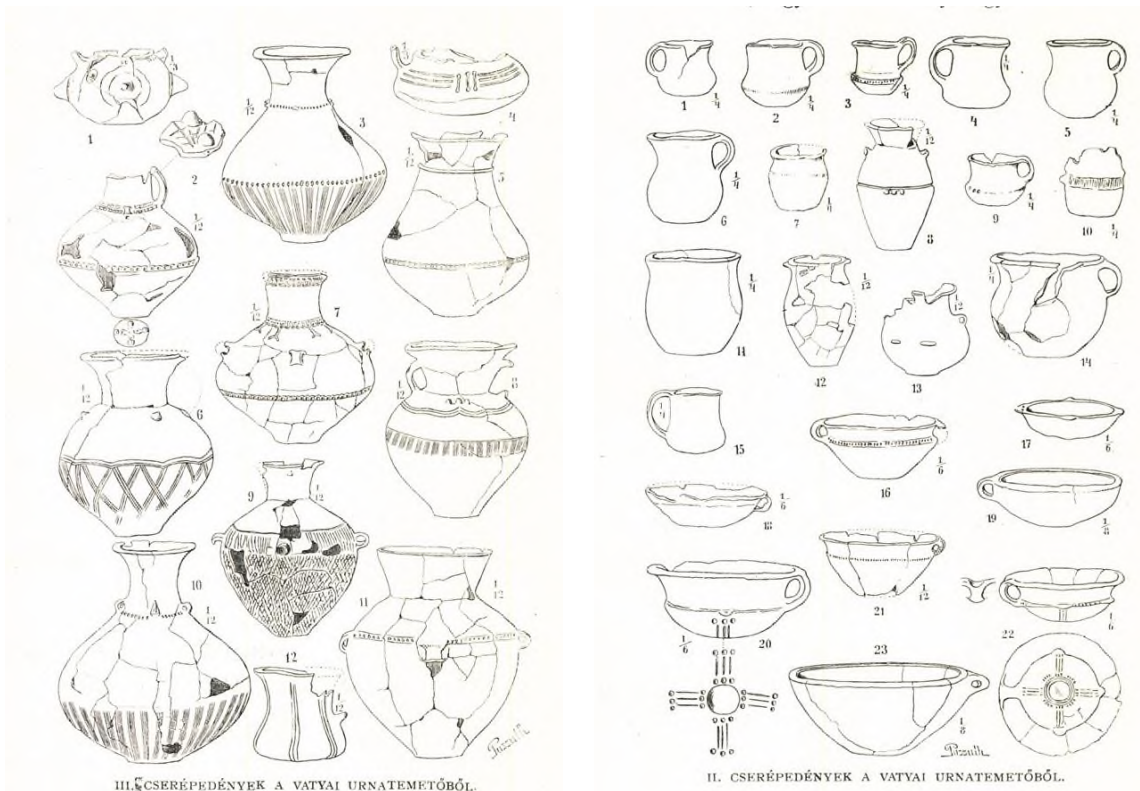

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

3. MELLÉKLET

RÉGÉSZETI LELOHELYEK ÚJLENGYEL BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN

KÉP- ÉS FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

Jellemző kerámiaedények a vatyai temetőből (Kada 1909)

Vatya-középkori település környezete (Újlengyel 9. lh)

Újlengyel 10. lh - Bicskei tanyától ÉNY-ra

Újlengyel 1. - - M5 4/28 lelőhely és a lelőhelyek keletről határoló semlyék nyoma

Újlengyel 13. (Újhartyán) - Pótharaszti 12. lelőhely és a lelőhelyek keletről határoló semlyék

Csévharaszt határában fekvő pótharaszti pusztatemplom romja és helyi építőanyaga: a réti mészkő

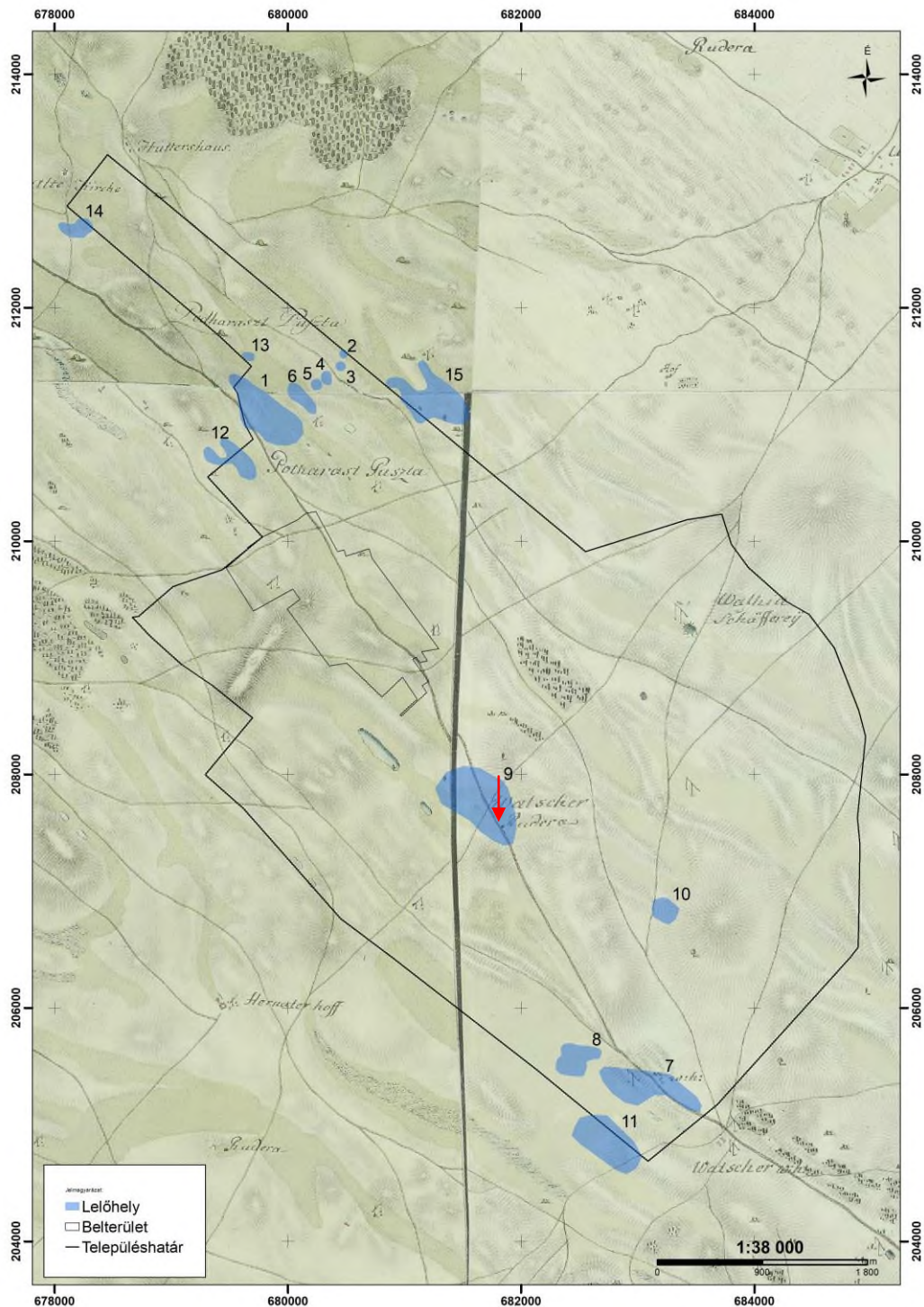

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

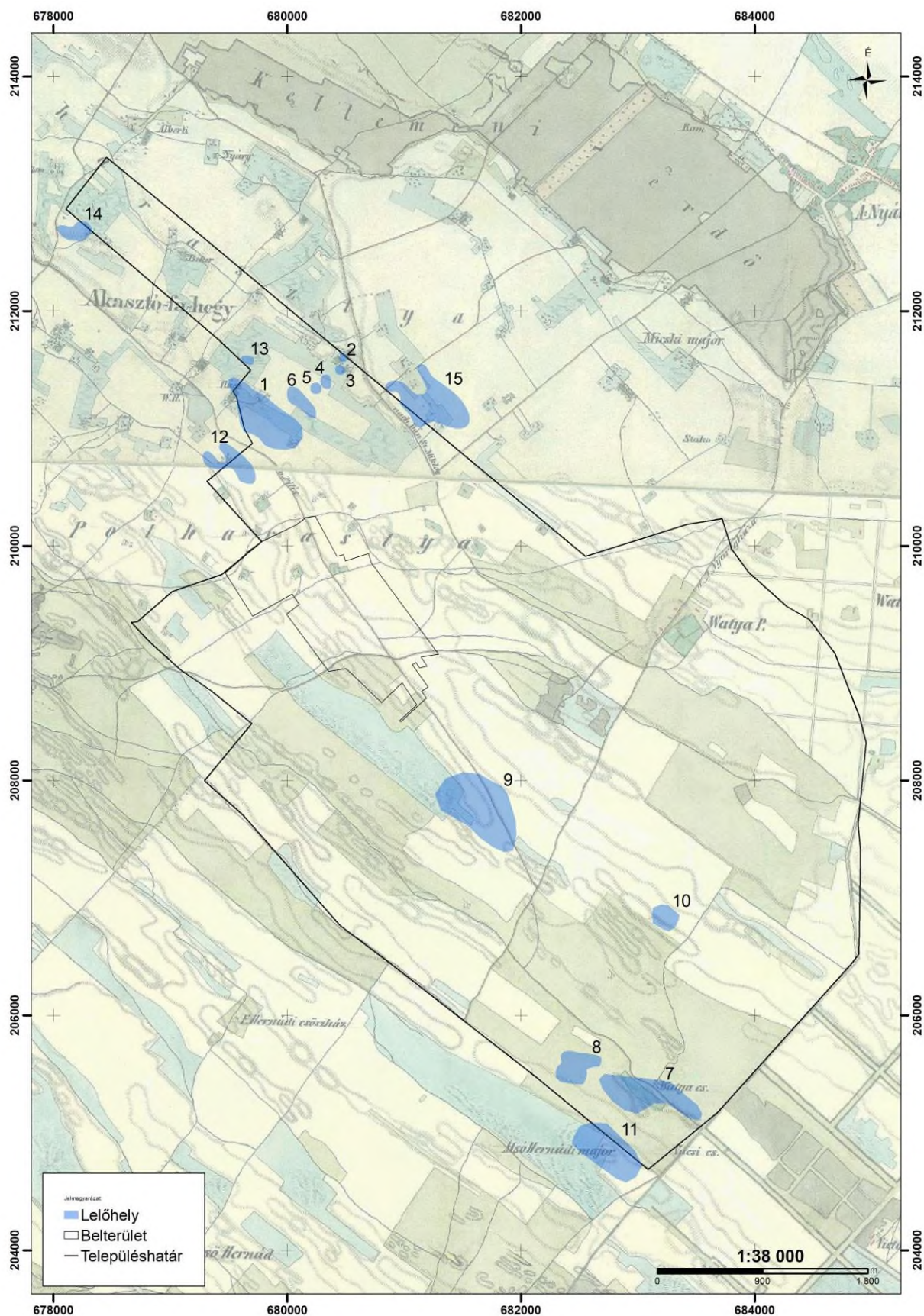
4. MELLÉKLET

RÉGÉSZETI ÉRDEKŰ TERÜLETEK ÚJLENGYEL BEL- ÉS KÜLTERÜLETÉN - ARCHÍV TÉRKÉPEK

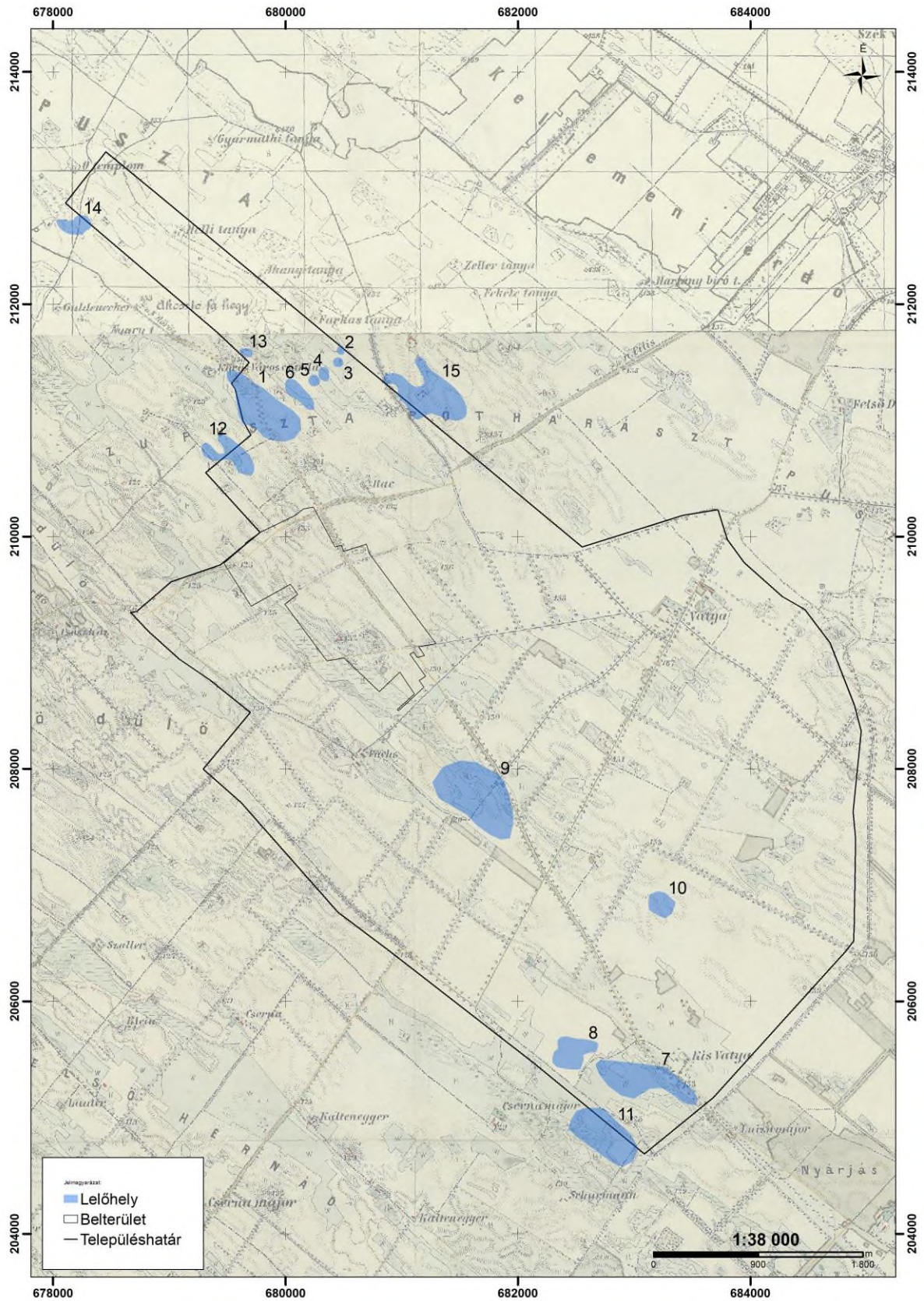
1. Ismert régészeti lelőhelyek és régészeti érdekű területek Újlengyel igazgatási területén az I. katonai felmérés térképlapján (1784) Watscher Rudera felirattal az egykori faluhelynél

2. Ismert régészeti lelőhelyek és régészeti érdekű területek Újlengyel igazgatási területén a II. katonai felmérés térképlapján (1850)

3. Ismert régészeti lelőhelyek és régészeti érdekű területek Újlengyel igazgatási területén
a III. katonai felmérés térképlapján (1880)

4. Vatya puszta térképe az egykori faluhely templomromjának, a Nagykőrösi útnak és a határhányások jelölésével a puszta határán (Balla Antal, 1800 körül - Praedii Vatia mappa generalis - Országos Széchényi Könyvtár TK 1056)

